

דוד בן גוריון
הפרחת השממה - חזון הנגב

רקע

הקמתה של מדינת ישראל הייתה תוצאה של עבודה קשה של דורות ואנשים רבים. עם זאת אין ספק שלדוד בן גוריון יש מקום מרכזי בתהליך שהוביל להקמתה.

קישור לשיר בן גוריון

מגיע לו – מתי כספי ושלמה גרוניך

מגיע לו שִׁיכְתְּבוּ עָלָיו שִׁיר
הַדְּמוּת הַזֹּאת שֶׁהִפְכָה צִיּוֹר
הָרֵאשׁ הַמְקָרִיחַ הַשְּׁעָר הַלְּבָן
הַדְּבוּר הַחֲתוּךְ שֶׁל הָאִישׁ הַקָּטָן
מגיע לו שִׁיכְתְּבוּ עָלָיו שִׁיר

בְּלִי הָאִישׁ הַקָּטָן גְּדוֹל הַזֶּה
בְּלִי הָאִישׁ הַקָּטָן גְּדוֹל הַזֶּה
לֹא יִכְלְנוּ לְשִׁיר שִׁירִים
בְּלִי הָאִישׁ הַקָּטָן גְּדוֹל הַזֶּה
בְּלִי הָאִישׁ הַקָּטָן גְּדוֹל הַזֶּה
לֹא יִכְלְנוּ לִהְיוֹת אֲנָשִׁים
עַל כֵּן מֵגִיעַ לוֹ שִׁיכְתְּבוּ עָלָיו שִׁיר

ילדות

בן גוריון נולד בשם דוד גרין בפלונסק שבפולין באוקטובר 1886. הוא למד עברית מסבו ובגיל 14, הקים עם חבריו אגודה ללימוד השפה העברית בשם "עזרא".

בן גוריון העריץ את הרצל. מותו של הרצל ב-1904 העציב אותו מאוד אך לא החליש את אמונתו בחזונו של הרצל – תקומתה של ארץ ישראל כמדינת היהודים.

עלייה לארץ

מותו של הרצל יחד עם המחלוקת בתנועה הציונית בנושא אוגנדה והידיעות על קושי ההתיישבות בארץ, הביאו את בן גוריון לכדי החלטה לעלות לארץ, וב-1906 הוא מגיע לחופי יפו.

יפו הערבית המלאה במסגדים מוסלמיים וסמטאות מלוכלכות, לא מצאה חן בעיניו ועוד באותו יום המשיך בדרכו לפתח תקווה.

עבודה הקלאית ופעילות ציבורית

את דרכו בארץ התחיל כפועל בפרדסים של פתח תקווה. כבר בימיו הראשונים בארץ החל בפעילות ציבורית – חודש בלבד אחרי בואו לארץ הציע באסיפה של פועלי ציון להקים הסתדרות כללית לכל הפועלים היהודים בארץ ישראל.

על אף כישוריו הטבעיים כמנהיג, רצונו להתמודד באופן מלא עם יישוב הארץ הביא אותו לסגירה שבגליל שם עבד עבודה חקלאית. הוא ראה פגם בכך שעל אף שהעבודה כולה הייתה עברית בסגירה, השמירה הייתה ערבית בלבד. זה הביא אותו יחד עם חבריו בסגירה, לפצוח במאבק שסופו העברת השמירה בסגירה לחברי ארגון " השומר". הוא עבד 3 שנים כחקלאי, לפני שעבר לחלוטין לחיי ציבור.

חבר בעיתון 'האחדות'

מסג'רה עבר דוד לירושלים כדי לכתוב בשבועון 'האחדות' שהיה העיתון של המפלגה בה היה חבר. הוא היה חבר במערכת העיתון ביחד עם יצחק בן-צבי שהפך לחברו וחברים וחברות נוספים. על מאמריו ב'האחדות' חתם בשם משפחה עברי: 'בן-גוריון' במקום השם הלועזי - 'גרין' וזה הפך לשמו הרשמי. הוא בחר בשם זה מפני שהיה זה שמו של אחד ממנהיגי המרד הגדול ברומאים, בימי הבית השני, בשנת 70 לספירה.

בן-גוריון

ממנהיגות פועלית למנהיגות לאומית

בניסיון להגשים את המטרה הסופית, חתר בן גוריון לאיחוד כל הפועלים בארץ. הוא היה דמות בולטת בייסוד ההסתדרות הכללית ב-1921, ונבחר להיות מזכירה הראשון. במקביל, שימש כציר בקונגרס הציוני וב-1935 נבחר כראש הסוכנות היהודית – התפקיד הבכיר ביותר ביישוב היהודי דאז. בן גוריון הבין שהגשמת השאיפות הציוניות עלולה להביא להתנגשות עם הערבים. הוא ניסה להידבר עם מנהיגים ערבים אך ראה שעמדת הערבים שוללת מראש כל אפשרות של עצמאות יהודית בישראל, ושיהיה קשה מאוד לגשר בין שני העמים. המרד הערבי ב-1936 שכנע אותו שהשגת העצמאות תהיה כרוכה במאבק צבאי.

הפרחת השממה

בן גוריון האמין בפיתוח הנגב והפרחת השממה. הוא ראה בנגב חשיבות רבה.

• **ביטחוניית** – שטח גדול בין ירדן ומצרים.

• **כלכלית** – בשל אוצרות הטבע הרבים הטמונים בו ובשל הפתח הימי במפרץ אילת.

• **דמוגרפית** – בשל הצורך לפזר את האוכלוסייה, כדי למנוע ריכוז גדול מידי במישור החוף.

• **חינוכית ערכית** – אתגר לנוער, שימשוך נוער מהארץ ומהתפוצות להתיישבות.

"בנגב ייבחו העם בישראל ומדינתו – כי רק במאמץ מלוכד של עם מתנדב ומדינה מתכננת ומבצעת נוכל למשימה הגדולה של הפרחת השממה ויישובה. מאמץ זה יקבע גורלה של מדינת ישראל ומעמדו של עמנו בתולדות המין האנושי"

בשנת תש"ח (1948), בעיצומה של מלחמת העצמאות, הכריז דוד בן-גוריון על הקמת מדינת ישראל. בטקס הקריא את הכרזת העצמאות של מדינת ישראל ובה התייחסות לעבר של העם היהודי, לציונות ולשאיפות המדינה. מיד עם הקמת המדינה היה בן-גוריון לראש הממשלה ושר הביטחון הראשון של המדינה.

פעילות קצרה

- מהו המבנה מימין?
(חלקת הקבר של פולה ודוד בן גוריון)
- מהו הנוף הנראה בתמונה?
(הנגב במראה משדה בוקר)
- מהו צבעו של השטר?
(חום אדמה, כצבעו של הנגב)
- מהו צבע פניו של בן גוריון?
(שזוף משמש הנגב)
- מתי הונפק השטר?
(בשנת 1975 - שנתיים לאחר מותו)

”מדינת ישראל אינה סובלת מציאות מדבר בתוכה.
אם המדינה לא תחסל את המדבר- עלול המדבר לחסל את המדינה.”
(”משמעות הנגב” 1955 ד.ב גוריון)

• צפו בסרטון הבא :

https://www.youtube.com/watch?v=igkzV752gK8&list=PL5E8A9CDB7EE67CC2&index=12&feature=plpp_video

- בן גוריון קרא להפרחת השממה בנגב ושימש דוגמא אישית כשהתפטר מהמשלה ועבר לגור כ-14 חודשים בשדה בוקר.
- במסגרת פועלו להפרחת השממה, בן גוריון קרא לקליטת עלייה ולהתיישבות בנגב. הוא יצא לכנסי נוער ברחבי הארץ שבהם קרא לנוער להתיישב בנגב.
- הנוער ומרבית העם הגיב באדישות לקריאתו של בן גוריון לבוא ליישב את הנגב.

ניתן ללמוד הרבה על אדם דרך מכתביו - למי הוא שולח, מה ואיך הוא כותב...

"אין מילים בפי לתאר את רחשי לבי לעם, אשר נתן אמונו בי והטיל עלי שליחות נעלה והרת גורל לעמוד בראש ממשלת ישראל מאז היותה. שקדתי על מילוי שליחות זו במיטב יכולתי, מתוך חרדת קודש ואהבת נפש, אבל איני מתיימר שנמלטתי משגיאות וכישלונות. בתום לב אני יכול לחזור מילה במילה על דברי המשורר: "לא גבה לבי ולא רמו עיני, ולא הילכתי בגדולות ובנפלאות ממני" (תהילים, פרק קל"א)... אמונתי ברצון העם וביכולתו היא ללא מצרים..."

לא קינאתי מעולם באיש או בקיבוץ אנשים, לא ברכוש ובתואר ובסגולות שיש לאנשים, אם גם יש סגולות לאנשים רבים מחברי, שאני מרכין ראשי בפניהם. אולם בביקורי אצלכם היה קשה לי לדכא בלבי מעין רגש של קנאה: למה לא זכיתי להשתתף במעשה מעין זה? מכיוון שבטוח אני כי אין אתם זקוקים לשבחים ולעידודים, איני רוצה להגיד מה אני חושב על מפעלכם, כלומר עליכם, אבל לא יכולתי להימנע מלכתוב לכם מילים מעטות אלה.

היו ברוכים והצליחו, שלכם,
דוד בן גוריון.

בן גוריון פרש לשדה בוקר

בסוף שנת 1953 חזרתי מאילת לירושלים ופתאום ראיתי בעברי מה שהוא עכשיו "שדה בוקר" – מספר צעירים וצעירות ואוהלים אחדים, שידעתי שלא היה פה אף פעם. ירדתי מהמכונית שלי ושאלתי הצעירים מה הם עושים פה. אמרו לי שהם נלחמו בסביבה זו במלחמת העצמאות, ואמרו להם שלפני 2000 שנים היה פה ישוב, החליטו להקים פה ישוב. דברים אלה לקחו את לבי, כי ידעתי היטב המצב בנגב, שיש בו אמנם אדמה, אבל היא מלוחה, ויש פה להתחיל הכל מחדש. והחלטתי מיד בלבי (לא אמרתי זאת לנוער שנמצא פה) שאצטרף אליהם לשנה-שנתיים, כי זה האידיאל שמשך אותי לארץ – להתחיל הכל מחדש, בעבודה עצמית...

שני מכתבים מיני רבים שכתב לילדים....

(מכתב תשובה לשני אחים, נעמי ודן שכתבו לו מכתב ב-1954 כשהיו תלמידי כיתה ו')

"אני מניח שאתם אח ואחות, ואני כותב לשניכם יחד. בשדה בוקר טוב מאוד. בצריף יש גם תנור, עכשיו חורף (ינואר 54), אבל לא כל כך קר. עברתי לשדה בוקר כי רציתי לעבוד בשדה. בצעירותי לא יכולתי לבוא הנה כי הייתה פה ממשלה תורכית שלא נתנה ליהודים לשבת פה. עכשיו יש ממשלה יהודית והנגב הוא שלנו. הוא שומם ויש להפריח אותו. זוהי עבודה יותר נעימה מאשר להיות ראש ממשלה. אם אתם רוצים להתראות - תצטרכו לבוא הנה. ישבתי בירושלים הרבה שנים. ואני רוצה לשבת כמה שנים בנגב. לעת עתה תלמדו ותהיו תלמידים חרוצים"

(מכתב לרסתם סעיד עומר, מביה"ס בקה המערבית שמתפלל על צעדו של בן גוריון)

"לדעתי לא צריך איש אחד לנהל המדינה כל השנים. הייתי יותר מחמש שנים ראש הממשלה, ויש לתת הזדמנות לאיש מוכשר אחר לעשות עבודה קשה זו. אני שמח שיכולתי לשרת כל תושבי ישראל, יהודים וערבים, למעלה מחמש שנים, ואני רוצה עכשיו לשרת את המדינה כאזרח פשוט. הלכתי לנגב - מפני שהוא נעזב. האדמה נוצרה למען ספק צרכי בני אדם, ואין להניח מקום שומם. אין דבר חשוב ויקר לאדם מאשר להפריח מקום שומם, ואפשר לעשות זאת בכוח הרצון, בעבודה ובאמצעי המדע. לעזור בהפיכת שממה למקום ישוב - לא פחות חשוב, לדעתי, מאשר להיות ראש ממשלה."

ומה המצב כיום?

כיום, בנגב, המהווה כ- 60% משטחה של מדינת ישראל, חיים כשמונה אחוזים בלבד מאוכלוסיית המדינה.

קריאתו של בן-גוריון להתיישבות המונית בנגב נותרה כמעט ללא מענה.

קישור למפת הנגב

לו בן גוריון היה חי והיה מגיע לביקור בנגב, ודאי היה נדהם מההתקדמות האדירה שהתרחשה באזור המדברי הזה בדרום הרחוק של מדינת ישראל. יישובים קמו והתרחבו, עיירות פיתוח הפכו לערים, התעשייה התפתחה, ומוקדי תיירות הוקמו בכל האזור.

פעילות יצירתית בעקבות חזונו של בן גוריון

הכנת כרזה בדגש על הפרחת השממה לצד שמירה על החי והצומח המדבריים.
הילדים ימציאו משפט לכרזה ויעצבו אותה.

לדוגמא:

" את הנגב נפריח אך את בעלי החיים לא נבריח "

" ניישב את השממה אך ביצורים החיים לא נפגע "

" את הנגב ניישב אך על הטבע המדברי נשמור מכל הלב "

בנגב נבוא להתיישב ואת בעלי החיים במדבריים נשמר "